

Lärohandledning till

Kortfilmen SKYTTEN 13 min.

FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna inleds med orden "Alla människor är födda fria och lika värde och rättigheter".

Grundtanken med filmen är att ställa frågan om:

Hur de mänskliga rättigheterna ser ut i vårt samhälle, vilken är vår gemensamma värdegrund och hur ska vi kunna leva upp till den?

Filmens premisser kan sägas vara:

Om man genom sina handlingar vågar visa att man står för grundläggande mänskliga värden så leder det till möjligheten att skapa ett tryggt, demokratiskt, solidariskt, jämlikt och rättvist samhälle.

Vision

Vi vill med filmen väcka frågor som har att göra med ett eget ställningstagande och ansvar som medmänniska i ett samhälle där rasism, mänskliga orättvisor och brist på trygghet och solidaritet mer och mer gör anspråk på att vara samhällets norm.

Innehållet behandlar följande områden i läroplanerna:

- Skolans värdegrund samt övergripande mål och riktlinjer i LGR 11 och GY 11
- Det centrala innehållet från LGR 11 och LGY 11.
- De kunskapskrav du kan jobba för med utgångspunkt i filmen.
- Frågor att använda som diskussionsunderlag efter filmen.
- Länkar och övningar som hjälper dig att jobba vidare.

Skolans värdegrund och uppdrag LGR 11 och GY 11: Förståelse och medmännisklighet

- Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Övergripande mål och riktlinjer LGR 11 och GY 11:

Skolans mål är att varje elev:

- kan uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskap och mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter.
- respekterar andra människors egenvärde och integritet.
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor.
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklat en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

Ämnen där filmen kan användas.

Religion, åk 7-9:

- Vardagliga moraliska dilemman.
- Etik

Samhällskunskap, åk 7-9:

- Ungdomars identiteter, livsstilar och välbefinnande och hur detta påverkas till exempel av socioekonomisk bakgrund, kön och sexuell läggning.
- Mänskliga rättigheter.
- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman.

Samhällskunskap 1a, 1b:

- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.
- Mänskliga rättigheter.

Kunskapskrav som kan kopplas till innehållet:

Religion, åk 9:

- Eleven kan resonera och argumentera kring moraliska, etiska frågeställningar och värderingar genom att föra enkla och till viss del underbyggda resonemang.

Samhällskunskap, åk 9:

- Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriva samband med underbyggda resonemang.
- Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor.
- Eleven kan redogöra för de mänskliga rättigheternas innebörd.
- Eleven kan dra slutsatser om hur nutida samhällsförhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.
- Eleven har kunskaper om demokratiska värden och processer och kan föra resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter.

Samhällskunskap 1a, 1b:

- Eleven kan redogöra för de mänskliga rättigheterna.
- Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera någon orsak och konsekvens. I analysen diskuterar eleven översiktligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.

Förslag på perspektiv kopplade till kunskapskraven:

- Eleven kan redogöra för huvuddragen i de mänskliga rättigheterna samt uttrycka egna etiska ställningstaganden utifrån grundläggande demokratiska värderingar. *Eleven har kunskaper om demokratiska värden och processer och kan föra resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter.*
- Eleven kan redogöra för hur stat och kommun i Sverige arbetar för att leva upp till de mänskliga rättigheterna.
- Eleven kan uttrycka egna förslag på hur vi som medmänniskor ska leva upp till de mänskliga rättigheterna utifrån grundläggande demokratiska värderingar och egna erfarenheter.
- Eleven kan undersöka ”hur jämställda vi är egentligen?” *Undersöka samhällsfrågor. Värdera och uttrycka ståndpunkter.*
- Eleven kan på ett källkritiskt sätt undersöka ”hur mycket invandringen av flyktingar kostar egentligen?” *Eleven kan dra slutsatser om hur nutida samhällsförhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.*

Diskussionsfrågor om filmen.

Diskutera i smågrupper eller helklass.

I filmen har Fredrik samvetsproblem och ångrar att han aldrig gjorde något.

- Varför tror ni att han inte gjorde något? Försök att fundera över varje ”scen”.

Duschscenen

Elinscenen

Massoudscenen

- Vad tycker ni att han skulle ha gjort när det hände?
- Vilka konsekvenser skulle det kunna leda till om han hade gjort något? Fundera över både de bra och dåliga.
- Vad kunde han ha gjort före och efter?
- Varför tror ni att förövarna gjorde så som de gjorde?

I filmen utsätts alla de tre personerna för grov diskriminering, kränkande behandling och trakasserier enligt lagen. (*Lag 2014:958*)

Vad är kränkande behandling?

Definitionen av kränkande behandling är enligt 6 kap 3 § skollagen ett uppträdande som utan att vara diskriminering kränker ett barns/elevs värdighet. Det kan till exempel vara nedsättande ord, ryktesspridning, förlöjliganden eller slag och sparkar. Kränkningarna kan även bestå av utfrysning eller hot. Det kan också vara kränkande behandling om någon skickar elaka mail eller kommentarer på internet eller via sms.

Varje elev funderar enskilt över frågorna.

- Har du själv blivit utsatt för eller sett någon annan bli utsatt för kränkande behandling?
- Var någonstans skedde det?
- Vad gjorde du eller någon annan för att få det att upphöra?
- Om ingen gjorde nåt, så varför tror du att det var så?

Lagens definition av diskriminering.

(*Diskrimineringslagen 2018:567, Diskrimineringsombudsmannen*)

En förenklad beskrivning av lagens definition av diskriminering är att någon missgynnas eller kränks. Missgynnandet eller kränkningen ska också ha samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna

1. personens kön
2. personens könsöverskridande identitet eller uttryck
3. personens etnisk tillhörighet
4. personens religion eller annan trosuppfattning
5. personens funktionsnedsättning
6. personens sexuell läggning

7. personens ålder.

Trakasserier är en form av diskriminering. I diskrimineringslagen står att trakasserier är när en person genom ett uppträdande kränker någons värdighet och som har samband med de sju diskrimineringsgrunderna.

Diskutera i mindre grupper

- Försök att komma på exempel på trakasserier på var och en av de sju diskrimineringsgrunderna.
- Har du själv blivit utsatt för, sett eller hört talas om någon som blivit utsatt för trakasserier?
- Vilket tror du är den vanligaste formen av trakasserier?
- Var kan trakasserier förekomma?
- Kan språkbruket och jargongen i klassen/på skolan/i samhället/i sociala medier vara trakasserier? Ge exempel!
- Varför verkar det vara så vanligt att hålla tyst, eller att inte ingripa när man ser eller hör kränkningar och trakasserier?
- Vilket ansvar har skolan/samhället?
- Vilket ansvar har vi, du och jag?
- Vad kan man göra för att trakasserier ska upphöra?
- Hur kan vi hjälpas åt?

Fördjupning

- Be alla tänka tillbaka på förra veckan och fundera på om de hört eller sett kränkningar och nedvärderande språk i vardagen. Be dem fundera på var och när de i sådana fall hörde och såg det (på bussen, på stan, raster, sociala medier, omklädningsrum och liknande). Var noga med att inte peka ut någon.
- Be alla tänka på när de hör eller ser kränkningar den kommande veckan. Följ upp det nästkommande lektion.

Vardagligt civillurage

Att ingripa, agera när någon blir utsatt för diskriminering kallas av många för Civillurage. Enligt Nationalencyklopedin betyder det *”Mod att stå för sin mening även när det innebär en personlig risk”*. Civillurage i vardagen är nog det som är minst lika viktigt, att vi agerar, säger ifrån när orättvisor, diskriminering begås i alla sammanhang. Vi är modiga om vi går från passiva åskådare till aktiva aktörer. Vi kan på det sättet skapa möjligheter för ett demokratiskt, jämlikt och tryggt samhälle.

Diskutera i mindre grupper

Kan ni komma på något sätt att ingripa, utan risk för er själva?

- Någon blir trakasserad på Bussen för hur hen ser ut.
- Någon säger en nedlåtande kommentar om muslimer på fiket.
- Några killar antastar en tjej ute på stan.
- Någon påstår något om invandrare och använder sig av rasistisk ”fakta”.
- Någon drar ett skämt om homosexuella.
- En kille hotar och slår till sin tjej.
- Någon förminskar någon med argumentet ”Det där förstår du när du blivit lite äldre”!

Som avslutning så funderar man på gåtan och vad som är svaret på

Filmen Skyttens stora fråga!

Vem var det som sköt på Fredrik?

Om man vill ta reda på mera och jobba vidare:

Metoder och övningsmaterial tips på länkar:

Civilkuragepodden

Från den ideella föreningen; Vardagligt civilkurage.

<https://soundcloud.com/vardagens-civilkurage/civilkuragepodden-vardagligt-civilkurage>

Ingrid! En handbok i vardagligt civilkurage.

<https://www.vardagenscivilkurage.se/>

Jag är här!

Ideell förening

<https://jagarhar.se>

Föreningen vann Rättviseförmedlingens Rättvispris 2016

Årets samhällsaktör 2016

Faktumgalans pris för Årets integration 2016 samt Årets initiativ 2017

Grundaren Mina Dennert vann även Milledagens pris 2017 och 2017 års Anna Lind-pris.

UMO (ungdomsmottagningarna) om diskriminering

<https://www.umo.se/vald-och-krankningar/diskriminering/vad-ar-diskriminering/>

No Hate – Statens medieråd

För dig som vill förebygga näthat bland unga (om bl.a. rasism, sexism och kränkningar)

<https://statensmedierad.se/nohate.1295.html>

Raoul Wallenberg Academy - #göraskillnad

Det finns alltid något du kan göra

<https://raoulwallenberg.se/gora-skillnad>

Mentorer i våldsprevention

<https://mfj.se/mvp/>

Vad säger Diskrimineringsombudsmannen?

www.do.se